

en el maldar del pagès, qui sap si n'és derivat: *escarpon-arrit* > **escorparranit* i intervenció de *rendit* i *còrpora* per etim. popular (**escreponit* amb anaptixi **escareponit*, etc. fora més rebuscat); però això és molt més complicat que allò. De tota manera el pas semàntic de 'abatut, aclapat' a 'sense esma de parlar' sempre és possible. En fi hi ha una variant del mateix mot *escomparrantir* recollida per Belv. («jocós: descuajar, animo frangere») i Lab. 1839 «fer perdre l'ànim», que fàcilment es comprèn per dissimilació *r-r* > *n-r* i per influència de *retre* (o de *consentit*, *rebeñat*, etc.): també, doncs, això suposa un previ **escorparrendit*, i per tant reforça la primera alternativa etimològica.

¹ Algun ex. que s'ha citat de *cosso*s en el *Blanquerna* deu ser tret de l'ed. valenciana i modernitzada, del S. XVI: però és forma estranya al manuscrit; p. ex. en el mateix capítol VIII que s'ha citat, apareix *cors* diverses vegades, *NCL* I, 83.24, 84.2, 89.22, 94.23, 94.25, 94.28, pp. 5.4, 95.9, etc.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *coszar*, *coszat*, *descoszat*, *coszaró*, *cossegàs*, *cosàs*, *cosset*, *cossatge*, *cosatge*, *cosselet*, *corpus*, *flor de còrpu*, *còrpora*, *descorporar-se*, *excorporir*, *corpenta*, *corporal*, *corporalment*, *corporals*, *corporalitat*, *corpori*, *corporeïtat*, *corporació*, *corporatiu*, *corporativista*, *corporativisme*, *corporificar*, *corporificació*, *corporadura*, *incorporar*, *encorporar*, *incorporació*, *incorporant*, *descorporar*, *corpulent*, *corpulència*, *corpulença*, *corpuscle*, *corpuscular*, *corpusculista*, *escorparrendit*, *escomparrantir*.

COS, II, 'forat de l'agulla', d'un antic *caus*, conservat sense canvi en llengua d'oc, i poc canviat en altres llengües (arag. *calso*, fr. *chas*), provinent del ll. CAPSUS 'buc d'un carruatge, d'una gàbia'. □ 1.^a doc.: c. 1460.

«Les dones / --- / qui vol guardar / tal bestiar / --- / per *cos* d'agulla / o portal vell / vol pas camell, / e pendre vol / lo raig del sol / ell, a grapedes, / a cullerades / tota la mar / ---», JRoig (*Spill*, v. 8500). «Agulla de cusir --- lo *cos* de la agulla o forat: foramen; la punta ---», OPou (*TbPu.*, 310). Carles Ros en els seus *Adages* (1736) recollia «*cos*: el cuerpo, y el ojo de la ahujas», (p. 11), posant-lo sense accent i al costat de *cós* «la coz del cavallo», etc. al qual li posava accent agut, oposant-hi així els dos timbres.¹

Deu ser aquesta la pronúncia general, perquè el *DAG.*, Escrig (1851) i el de MGadea el posen dins l'article de *cos* CORPUS, i els dos darrers l'accentuen repetidament *còs*; altrament en tinc prova directa perquè a Pinet (prop de Lutxent), on ens descriviren amb gran coneixement l'art de cosir els bucs d'abella, amb abellatge a la punta, i ens ensenyaren la grossa agulla emprada per fer-ho, pronunciaven *el kòs de l'agúla* (1963).² En canvi es veu que a Mallorca i Menorca diuen *cós*, almenys els diccionaris mallorquins (*Fgra.*, *Amen.*, *Un Mall.* i *AlcM*) ho impliquen indirectament posant-ho dins llurs articles *cós*, i Febrer

Cardona l'accentua com a *o* tancada, i oposant-lo a *cos* = *corps*, com si vingués, igual que aquell mot, de CŪRSUS. Però seria una mala semàntica comparar aquest forat amb un lloc per on es corre.

Des del català el mot va passar al sd.campidanès *kóssu ess' agu* (com ja veu MLWagner, *RFE* IX, 238; *ASNSL* CXLVI, 109) i al xurro de Sogorb: «el caballico de usté --- es tan finico que se metería por el *cos* de una aúja», en un diàleg baturro local, recollit per Torres Fornés, que comenta «es palabra valenciana --- allí tiene otras accs. --- en Segorbe diciendo *cós*, nadie entiende cosa distinta al ojo de la aguja de coser; la utilidad de esta voz es tal, que su uso se extiende a gran parte de Aragón, Castilla, Murcia y Navarra» (pp. 121, 134); però l'ús aragonès real de què tenim notícia és un altre: «*canso*, *canse* o *calso de aguja*: ojo de aguja» (Peralta), Alquézar *canso* 'ojo de las agujas de coser' (Arnal Caveno).

L'etimologia verdadera ja la va veure Schuchardt el 1921 (*ZRPb.* XLI, 695): «=oc. *cas*, fr. *chas*, picard *case* 'ull de l'agulla' < ll. CAPSUS (/CAPSA) 'recipient i anàlegs'». Realment hi ha *caus* i *cas* en oc. antic, i avui el mot *ca(u)s* oc. i *chas* fr. continua tenint gran difusió en els parlars i en la llengua literària, veg. *FEW* II, 316a, § 4. El ll. CAPSUS és força antic en accs. anàlogues, per més que siguin a escala més gran: Vitruvi (princ. S. I) li dóna el sentit de 'buc d'un carruatge', Velleius Paternulus i Apici, en el mateix segle l'usen, aquell, per a una gàbia d'ocell, i aquest per a una 'bufeta per fer-hi un farcit o un embotit': o sigui en general 'buc, cavitat'. El tractament de APS com a *aus* és corrent i fins normal en llengua d'oc, mentre que ja és d'esperar que doni *ass* en francès (*châsse* CAPSA); però també es pot esperar el resultat *aus* > *als* en aragonès i en part *ans*. En català també es passà per *ays* i aquest parà normalment en *òs*, cf. SCAMNUM > *escaun* > *escòn*, DAMNUM > cat. ant. *dòn*; la *ó* balear deu ser secundària, per una identificació d'etimologia popular.

DERIV.: *Escosat* 'que se li ha trencat el cos (agulla)', mall.: «no hi ha --- altra pronúncia --- que valga una agulla *escosada* més que la pronúncia clàssica» (Alcover, *BDLC* VI, 368).

¹ Continua oposant «*còces*, las cozes del cavallo» a «*coses*, las cosas» i «*cóça*, la carrera» a «*cosa*, la cosa». De Ros devia pendre Sanelo «*cos de agulla*: ojo de la aguja de coser», f° 51v. — ² En l'edició de *Les Barraques Valencianes* de Sanchis Guarner (p. 25), s'ha imprès *còs*; ¿però ve d'ell això o de l'editor? I de tota manera el testimoni d'un filòleg modern i de ciutat té flac valor.

Cós, V. *córrer*

COSA, del ll. CAUSA 'causa, motiu', 'afer, qüestió', que en llatí vulgar, partint del segon significat, es va tornar sinònim de RES 'cosa', ja en el segle IV de la nostra era. □ 1.ª doc.: orígens (*Homilies*, etc.).

«Totes les *coses* del segle són vanitats, e caden e tornen e(n) nient, mas carità jamás no cadrà», tra-